

Ali Alparslan Çelik^{1*}, Şaduman Şen², Uğur Şen³

11.06.2014 Geliş/Received, 20.08.2014 Kabul/Accepted

ÖZ

Bu çalışmada farklı oranlarda hazırlanan ferro vanadyum,ferro bor ve demir tozları TIG kaynağı yöntemi ile AISI 1020 ve AISI 316 çeliklerinin yüzeylerine sert kaplama yapılmıştır. Öncelikle makro inceleme yapılmış olup matris, arayüzey ve kaplama tabakası açık bir şekilde görülmüştür. Değişen vanadyum ve bor oranlarına bağlı olarak mikroyapı ve sertlikteki değişimler incelenmiştir. Bor oranına bağlı olarak borür miktarının arttığı ve morfolojik olarak değişimlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Kaplama tabakasının kompozit sertliği AISI 1020 çeliği için 280 ile 150 HV AISI 316 çeliği için ise 450 ile 250 HV arasında değişimektedir. Kaplama tabakasında yapılan XRD analizleri sonucu kaplama tabakasının Fe, Fe₂B ve VB fazlarını içerdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: TIG kaynağı, yüzey sertleştirme, ferrovanadyum, ferrobor

Microstructure investigation of harfaced AISI 1020 and AISI 316 steel by TIG welding

ABSTRACT

In this study, ferrovanadium, ferroboron and iron powders prepared in different rates were cladded by TIG welding on AISI 1020 and AISI 316 steel surfaces. Matrix, interface and coating layers were seen clearly by macro investigation. Variations of microstructure and hardness according to vanadium and boron rates were examined. It was figured out that borides were increased depending on boron rates. Also morphological changes were observed. Hardness values of cladding layers for AISI 1020 and AISI 316 steels are changing between 280-150 HV and 450-250 HV respectively. Analysis of X ray Diffraction demonstrated that coating layer includes phases of Fe, Fe₂B and VB.

Keywords: TIG welding, hardface, ferrovanadium, ferroboron

^{*} Sorumlu Yazar / Corresponding Author

¹ Marmara Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi Metalurji ve Malzeme Mühendisliği, İstanbul - alparslan.celik@marmara.edu.tr

² Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği, Sakarya – sdmnsen@sakarya.edu.tr

³ Sakarya Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Metalurji ve Malzeme Mühendisliği, Sakarya – ugursen@sakarya.edu.tr

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Vanadyum VB, V₂B₃ gibi kararlı borür formları oluşturan borür formları için sık olarak kullanılan bir elementtir. Bu bileşimler Zr, Ti ve Cr borürleri gibi yüksek ergime sıcaklığı, sertlik ve asınma direnci gösterirler [1]. Bu etkileyici özelliklerinden dolayı vanadyum borürler endüstrideki bir çok alanda kullanılmaktadır ve gelecekte kullanımları daha da çok artacaktır [2]. Yüzey sertleştirme, seçilen alaşımın karakteristiğine göre yüzey özelliklerini iyileştirmek için kaynak ile yüzey modifikasyonunun gerçekleşmesidir. Bu teknolojide kaplama tabakası ile altlık arasında metalurjik olarak bağ oluşmaktadır [3]. Metallerin yüzey performanslarını arttırmak için metallere değişik yüzey sertleştirme prosesleri uygulanmaktadır [4]. Genel yüzey sertlestirme teknikleri oksiasetilen gaz kaynağı (OAW), gaz tungsten ark kaynağı (GTAW) veya tungsten inert gaz kaynağı, örtülü ark kaynağı (SAW) ve plazma transferli ark kaynağı (PTA) seklinde söylenebilir [5]. TIG kaynak yöntemiyle yapılan yüzey sertleştirme işlemlerinin kolay uygulanması ve ucuz olması benzer vöntemlere göre üstünlüğünü ortaya koymaktadır. TIG kaynak yöntemi ile istenmeyen karakteristik özelliklerin çoğunun üstesinden gelinmektedir. Yüzey özelliklerinin geliştirilmesiyle elde edilen mikro yapıların korozyon ve aşınma dirençleri, alışılagelmiş yüzey işlem teknikleriyle elde edilenlere göre çok daha iyi olmaktadır [6]. Amushahi ve arkadasları düsük karbonlu celik ve St52 çeliği üzerine bor oranı fazla olan elektrot kullanarak ark spray ve GMAW (MIG) prosesleri ile Fe₂B, FeB borür fazları içeren sert bir kaplama elde etmişlerdir. Bu işlemler sonucunda mikroyapıda ve kaplama sertliğinde önemli gelişmeler gözlemlemişlerdir [7]. Lim ve arkadaşları Laser clad yöntemi ile AISI 1020 çeliği üzerine borür oluşturmaya yatkın Colmonoy 6, karbür oluşturmaya yatkın Colmonoy 88, WC oluşturmaya yatkın Al-1236 tozları ile sert kaplama tabası oluşturmuşlardır. Colmonoy 6 tozları ile (Ni,Fe)₃B borür fazları oluşturmuşlar ve 690 HV sertlik değeri elde etmişlerdir. Bunun yanında oluşan yapılardaki mikroyapı ve sertlikteki değişimlerini incelemişlerdir [8]. Mehmet Eroğlu değişik oranlarda bor içeren elektrotlar üretmiş ve bunları SMAW yöntemi ile SAE1020 çeliğinin üzerine borür fazları oluşturarak sert kaplama yapmıştır. Bor oranına bağlı olarak mikroyapı ve sertlikteki değişimleri incelemiştir [9]. Bu çalışmada sert yüzey kaplama yapmak için farklı oranlarda ferrovanadyum ve ferrobor tozları mekanik olarak karıstırılmış ve TIG kaynağı ile AISI 316 ve AISI 1020 altlıklarının üstüne kaplama yapılarak mikroyapı ve sertlik değerleri incelenmiştir.

2.DENEYSEL YÖNTEM (EXPERIMENTAL METHODS)

Bu çalışmada AISI 316 çeliğinden 6(genişlik)×25(en)×60(boy) mm AISI 1020 çeliğinden 6×30×50 mm boyutlarında kesilmiş olup numune yüzeylerini pas ve yağdan arındırmak için taş motoru ile temizlenmiştir. AISI 316 çeliğinin ve AISI 1020 çeliğinin kimyasal analizi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. AISI316 ve AISI1020 çeliklerinin kimyasal analizleri (% a	ğ)
(Chemical analyses of AISI316 and AISI1020 steels (%wt)	

	AISI316	AISI1020
%C	0,037	0,17
%Si	0,583	0,4
%Mn	0,69	0,3
%Ni	9,273	-
%Cr	17,49	-
%Mo	0,220	-
%V	0,0866	-
%S	0,012	0,02
%P	0,015	0,02
%Fe	70,70	-

Sert yüzey kaplama tozu olarak ise Ferro-Bor Ferro-Vanadyum ve demir tozu karışımları kullanılmıştır. Kaplama tozlarının kimyasal analizleri Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Ferrovanadyum ve ferrobor'un kimyasal analizi(% ağ) (Chemical analyses of ferrovanadium and ferroboron (%wt)

	Ferrobor
%B	19,63
% C	0,44
% Al	0,44
% Si	0,98
% P	0,01
% S	0,01
% Fe	77,7
	Ferrovanadyum
%V	Ferrovanadyum 79,39
%V %Al	Ferrovanadyum 79,39 0,95
%V %Al %Si	Ferrovanadyum 79,39 0,95 0,58
%V %Al %Si %C	Ferrovanadyum 79,39 0,95 0,58 0,2
%V %Al %Si %C %P	Ferrovanadyum 79,39 0,95 0,58 0,2 0,02
%V %Al %Si %C %P %S	Ferrovanadyum 79,39 0,95 0,58 0,2 0,02 0,02

Sert yüzey kaplama malzemeleri ferrobor ve ferrovanadyum taşları halkalı değirmende öğütülmüş ve

37 mikronluk seviyeye getirilmiştir. Daha sonra hassas terazi yardımı ile çalışmada kullanılacak 10 farklı toz bileşimleri hazırlanmıştır. Bu sert kaplama toz bileşimleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sert kaplama toz bileşimleri (% at) (Powder compositions of hardfaced coatings)

Bileşim	Sert Kaplama Toz bileşimleri %			
No	atomsal ağırlık			
	V	В	Fe	
1	25	25	50	
2	25	20	55	
3	25	15	60	
4	25	10	65	
5	25	5	70	
6	25	0	75	
7	20	25	55	
8	15	25	60	
9	10	25	65	
10	5	25	70	

Hazırlanan bileşimler altlık malzeme yüzeyine dökülüp preslenmiştir.Sert yüzey kaplama için TIG kaynağı yöntemi ile kaplama işlemi gerçekleşmiştir. Kaynak şartları Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.Kaynak Şartları (Welding Parameters)

Kaynak Hızı	100/dk
Elektrot Çeşidi	%0,02 Toryumlu Tungsten
Elektrot Çapı	2,4mm
Gaz Debisi	12lt/dk
Akım şiddeti	110A
Koruyucu Gaz	%99.9 saflıkta Argon

Üretilen numunelerin mikroskobik incelemeleri için 80-1200 meshlik zımparaya kadar zımparalama işlemleri yapıldıktan sonra 3 mikronluk alümina partlatıcı ile partlatılmıştır. Parlatılan numunelerin ×15 ve ×20 büyütmelerde makroskobik görüntüleri çekildikten sonra dağlanmış ve ×100, ×200, ×500 büyütmelerde mikroyapı incelemesi yapılmıştır. Ayrıca kaplama tabakasının dış yüzeyinden her numune için malzemeye doğru 3 set sıra sertlik ölcümleri gerçeklestirilmiştir. Farklı bölgelerden sertlik ölçümleri için 100 g yük altında Future Tech FM 700 isimli cihaz ile mikrosertlik ölçülmüştür. Bunun yanında taramalı elektron mikroskobu (SEM) ve noktasal analiz (EDS) incelemesine tabi tutulmuş kaplama tabakasının fotoğrafları çekilmiş ve noktasal analizleri de alınmıştır. Son olarak X-Işınları incelemelerine tabi tutulmuş ve böylece daha detaylı bir inceleme gerçekleştirilmiştir.

3. SONUÇLAR VE TARTIŞMA (RESULTS AND DISCUSSION)

3.1. Makro İnceleme Çalışmaları (Macro Analysis Studies)

Çalışmada kaplama işlemi yapıldıktan sonra stereo mikroskop yardımı ile makroskobik olarak 15× ve 20× büyütmelerde incelenmiştir.

Şekil 1. AISI 316 paslanmaz çeliğinin 4 no'lu bileşim ile kaplamasının 15x görüntüsü (15x Images of hardfaced coatings with number four composition on AISI 316 stainless steel)

Şekilde paslanmaz çelik üzerine 4 no'lu bileşimin TIG kaynağı ile kaplanması ile geçiş zonu ve kaplama tabakası açık bir şekilde görülmektedir.

3.2. Metalografik ve Taramalı Elektron Mikroskobu İncelemeleri (Metallographic and Scanning Electron Microscope Review)

Metalografik hazırlama işleminden sonra numuneler mikroskobik incelemeye tabi tutulmuş mikroyapı özellikleri tespit edilmiştir. Tablo 5'te AISI 1020 çeliği numunelerinin Tablo 6'da ise AISI 316 paslanmaz çeliğinin mikroyapıları gösterilmektedir.

Tablo 5. AISI 1020 çeliği mikroyapıları (Microstructure of AISI 1020 steel)

Mikroyapı incelemelerinden görüldüğü gibi AISI 1020 çeliği üzerine yapılan kaplama işlemlerinde bor içermeyen ve %10'a kadar bor içeren Fe-V-B alasımlarında tanesel yapı hâkimdir. %10' un üzerinde bor içeren alaşımlarda dendiritik yapı görülmekte olup yapı homojen dağılımlı beyaz renkte adacıklar şeklinde borür fazlarının görüldüğü dendiritik kolları arasında çelik matrisin varlığı görülmektedir. Tablo 3.2'de alaşım bileşimlerine bağlı olarak matris, geçiş zonu ve kaplama tabakası (a) kolonunda kaplama tabakasının mikroyapı görüntüleri de (b) ve (c) kolonlarında görülmektedir. Bor miktarı arttıkça oluşan borür fazlarının dağılım miktarı artış göstermektedir. Ayrıca özellikle %5 bor içeren bileşimde tane içinde dağılmış halde küçük iğnemsi fazların oluştuğu da görülmektedir. Benzer fazlar %20 bor bileşiminde de açıkça görülmektedir. Bor miktarının artışına bağlı olarak tane yapısı incelmekte %25 bor seviyesinde en küçük yapıya ulaşmaktadır. V miktarına bağlı olarak taneler incelmektedir ve yine V miktarına bağlı olarak %15 V'a kadar bant halinde taneler tane sınırlarında gözlemlenmis ve ikinci fazın varlığının küçük küresel formda tane içinde de yer aldığı ve yine bir takım porozitelerin tabaka içinde varlığı tespit edilmiştir. %20 V bileşiğinde eş eksenli homojen tane dağılımlı ve tane sınırlarında belirgin olarak ikinci bir fazın görülmemesi V miktarının artışına bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Tablo 6. AISI 316 Paslanmaz Çeliği mikroyapıları (Microstructures of AISI 316 stainless steel) %25B

%25B %25V			
	a) 100×-ara vüzev	b) 200×- kaplama	c)500×-kaplama tabakası
	5 (C) (F)	tabakası	
%20B %25V			
	a) 100×-ara	b) 200×-	c)500×-kaplama
	yüzey	kaplama tabakası	tabakası
%15B %25V		深刻	M ART
		And Carrier	A men
	a) 100×-ara	b) 200×-	c)500×-kaplama
	yuzey	kaplama tabakasi	tabakasi
%10B %25V			
	a) 100×-ara	b) 200×-	c)500×-kaplama
	yüzey	kaplama tabakası	tabakası
%5 B %25V			
	a) 100×-ara yüzey	b) 200×- kaplama tabakasi	c)500×-kaplama tabakası
%0 B %25V			$= \begin{bmatrix} 1 \\ 1 \end{bmatrix}_{i=1}^{n},$
	a) 100×-ara	b) 200×-	c)500×-kaplama
	yüzey	kaplama	tabakası
%25B %20V		ADDIKASI	

%25 V iceren Bor icermeyen alasımda özellikle iki fazlı bir yapının varlığı ve bu faz dağılımlarının daha çok ötektik mikroyapıya benzediği görülmektedir. Bor miktarının artısına bağlı olarak önce %5 B içeren mikroyapıda tanesel yapı görülüp bor miktarı arttıkça yapı dentritik yapıya dönmüştür. Bor miktarının daha da artmasıyla (%20) yapı dentritik yapıya dönüşümüne uğramış, karmaşık yapılı beyaz renkte borür fazlarını içeren ve borür tabakaları arasında çekil matris görülmüştür. Yine (a) kolonunda kaplama tabakası, geçiş zonu ve matris net bir şekilde görülmektedir. V miktarına bağlı olarak tane yapısı incelmekte ve daha homojen bir yapı elde edilmektedir. V miktarının değişken olduğu kaplama tabakalarında yapı az da olsa porozitelidir. Düsük V yüzdeleri için özellikle tane sınırlarında yer alan ikinci bir fazın varlığı %15 V bileşimine kadar açık bir şekilde görülmektedir. %20 V bileşimlerinde eşeksenli tek fazlı bir mikro yapı sergilemektedir. Buna rağmen tanesel yapı içinde gri renkli küçük küresel oluşumlar tespit edilmiştir. Yapılan SEM incelemelerinde metalografik incelemelerdeki benzer yapılara rastlanmış, meydana gelen yapıların büyük büyütmelerde daha avrintili incelemesi yapılmıştır. 25V-25B 25V-15B ve 25V-5B bilesimindeki numunelerin metalografik incelemelerinde olduğu gibi SEM incelemelerinde de bor miktarının artması ile oluşan borür fazlarının dağılımı artış göstermektedir. Aynı şekilde burada da %5 bor

içeren bileşimde tane içinde dağılmış halde küçük iğnemsi fazların oluştuğu 5000x büyütmede tekrar görülmektedir. Bor miktarının artışı ile tane yapısının inceldiği bir kez daha gözlemlenmiş, oluşan borür fazlarının gözenekli (25V-15B – 10000x) bir yapı sergilediği görülmüştür. Borür fazları daha çok tane sınırlarında toplanmakta, karbür iğneleri daha çok tane içinde yer almaktadır.

Tablo 7. 25V-25B, 25V-15B ve 25V-5B bileşimindeki AISI 1020 çeliği kaplamalarının SEM görüntüleri (SEM images of hardfaced caotings with 25V-25B, 25V-15B ve 25V-5B composition on AISI 1020 steel)

3.3. Sertlik Ölçümleri (Hardness Measurement)

Tablo 2.3'te verilen bileşimlerle kaplanan numunelerin yüzeyden matrise doğru üç set sıra sertlik ölçümleri alınmış ve meydana gelen değişimler gözlenmiştir.Sıra sertlikler yüzeyden matrise doğru 0,15 mm aralıklarla olmak üzere 20 adet ve 3 set alınmış ve ortalaması alınarak sertlik verileri elde edilmiştir. Şekil 2'de AISI 316 paslanmaz çeliği üzerine yapılan kaplamaların bor oranına bağlı olan sertlik değişimleri gözlemlenmiştir.

Şekil 2. Bor oranına bağlı olarak AISI 316 paslanmaz çeliği üzerine yapılan kaplamalar üzerindeki sertlik değişimleri (Variations of hardness depend on boron ratio of coatings on AISI 316 stainless steel)

Şekil 2'de 25V-25B ve 25V-20B numunelerinin sertlik değerlerinin birbirine yakın olduğu gözlemlenmiştir. Bu iki numunenin yüzeye yakın bölgelerinde yaklaşık olarak 450 HV değerlerine ulaşılmıştır. Bor oranının azalmasıyla sertlik değerlerinin belirgin bir şekilde düştüğü ve 25V-0B bileşimindeki numunenin en düşük sertlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Yüzeyden yaklaşık olarak 1750 µm sonra tüm numunelerdeki sertlik değerlerinin hızlı bir şekilde düştüğü ve bu noktadan sonra matris fazına geçildiği gözlemlenmiştir.

3.4. Elementer Analiz İncelemesi (EDS Analysis)

2

0

V

Fe

Ka

10,55

83,03

100,0

wt.

wt.

Şekil 3. AISI 1020 çeliği üzerine yapılmış 25V-15B bileşimindeki kaplamanın sem fotoğrafi (a) ve eds analizleri (1.2.3.4))(SEM images of caotings with 25V-15B composition on AISI 1020 steel (a) and eds analysis)

Yapılan EDS çalışmalarında AISI 1020 çeliği üzerine yapılmış 25V-15B bileşimindeki kaplamanın içindeki borür tabakalarının, matrisin ve matris içerisinde yer alan iğnemsi küçük fazların EDS analizleri alınmıştır. Yapılan çalışmada ağırlıklı olarak borür fazlarının Fe ve V içerdiği buna karşılık matrisin V miktarının daha düşük, Fe miktarının daha yüksek olduğu görülmüstür. Ayrıca iğnemsi yapıda, matris içerisinde oluşan yapılarda önemli ölçüde C elementi saptanmıştır. Bu da çelik matris içerisinde borür ve karbür fazlarının oluştuğunu göstermektedir.

3.5. X-ışınları Difraksiyon Analizi (Analysis of X-ray **Difraction**)

Bu çalışmada üretilen sert kaplama numunelerinin X-Ray analizleri alınarak mevcut olan bileşikler tespit edilmistir.

Yapılan X-ışınları taraması sonucu, AISI 1020 çeliği üzerine yapılan 25V-15B ve 25B-15V bilesimindeki kaplamaların VB, FE2B ve Fe fazları içerdiği saptanmıştır. Bu durum diğer çalışma numunelerinde mevcut olup AISI316 paslanmaz çeliğinde ayrıca Fe-Cr fazı saptanmıştır.

278,84

Şekil 4. 25V-15B bileşimindeki AISI 1020 çeliği üzerine yapılan kaplamanın X-ışınları incelemesi (X-rays investigations of coating with 25V-15B composition on AISI 1020 steel)

4. GENEL SONUÇLAR (CONCLUSIONS)

1. Tozlardan oluşan alaşım AISI 1020 ve AISI 316 paslanmaz çelik malzeme üzerinde yüzey alaşımlama işlemi başarı ile gerçekleştirilmiştir.

2. Kaplama tabakası genel olarak homojen dağılımlı, çok fazlı bir yapıdadır. AISI 1020 çeliği üzerine yapılan kaplamalarda Fe, Fe₂B ve VB fazlarını içermektedir.

3. Kaplama tabakasının kompozit sertliği AISI 1020 çeliği için 280 HV ile 150 HV arasında AISI 316 paslanmaz çelik için ise 450 HV ile 250 HV arasında değişmektedir.

4. Yapılan SEM incelemesinde B miktarının artışına bağlı olarak ikincil fazın miktarının arttığı (borür) görülmektedir. Aynı zamanda bor yüzeylerine bağlı olarak morfolojik değişimlerin de ortaya çıktığı görülmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- [1] S. Sen, "The characterization of vanadium boride coatings on AISI 8620 steel", *Surface and Coating Technology*, 190, 1-6, 2005
- [2] M. Tarakci, Yucel Gencer, Adnan Calik, "The pack-boronizing of pure vanadium under a controlled atmosphere", *Applied Surface Science*, 256, 7612–7618, 2010
- [3] F. Madadi, F. Ashrafizadeh, M. Shamanian, "Optimization of pulsed TIG cladding process of stellite alloy on carbon steel using RSM", *Journal of Alloys and Compounds*, 510, 71–77, 2012

- [4] O. Ozdemir, M.A. Omar, M. Usta, S. Zeytin, C. Bindal, A.H., Ucisik, "An investigation on boriding kinetics of AISI 316 stainless steel", *Vacuum*, 83, 175-179, 2009.
- [5] F. Madadi, F. Ashrafizadeh, M. Shamanian, "Optimization of pulsed TIG cladding process of stellite alloy on carbon steel using RSM", *Journal of Alloys and Compounds*, 510, 71–77, 2012.
- [6] M. Ulutan, "AISI 4140 Celiğinin Yuzey Sertlestirme İşlemleri Ve Kaplama Yöntemleri Sonrası Mekanik Davranışlarının Araştırılması" , *Doktora Tezi*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi FBE, 2007.
- [7] M.H. Amushahi, F. Ashrafizadeh, M. Shamanian, "Characterization of boride-rich hardfacing on carbon steel by arc spray and GMAW processes", *Surface and Coatings Technology*, 204(16–17), 2723–2728, 2010.
- [8] L.C Lim, Qian Ming, Z.D Chen, "Microstructures of laser-clad nickel-based hardfacing alloys", *Surface and Coatings Technology*, 106(2–3), 183–192, 1998.
- [9] M. Eroğlu, "Boride coatings on steel using shielded metal arc welding electrode: Microstructure and hardness", *Surface and Coatings Technology*, 203(16), 2229–2235, 2009.